

JOSEP VICENT MARQUES I ELS INICIS DE L'ECOLOGISME VALENCIÀ.

Enric Amer en: Tots els colors de Josep-Vicent Marqués, editat per la Fundació Alfons El Magnànim de la Diputació de Valencia l'any 2008.

Preàmbul.

Quan Manel Pastor em va demanar fer una col·laboració per a una Jornada de reconeixement del valor de Josep Vicent Marques deu anys després de la seua mort, en una de les seues facetes mes conegudes, l'ecologisme, vaig recordar una cita similar, una taula rodona moderada per Alfons Cervera que es va celebrar al col·legi major Rector Peset el 21 de novembre de 2014 amb motiu del 40 aniversari de la publicació de "País Perplex" (1974). Allí vaig participar casualment i precipitada, en substitució d'un altre històric ecologista, Victor Navarro, malat eixos dies. Encara guarde la presentació en casa.

Curiosament, ara fa 20 anys de la publicació d'un altre llibre seu, que resumeix prou be la seua aportació teòrica i vivencial en les seues tres "rebel·lions" essencials: nacionalitaria, social i de gènere.

En "Tots els colors del roig" (Tres i Quatre, 10-12-1998) apareix un capítol dedicat al color verd, es a dir a l'ecologisme. Per a mi va no va suposar cap sorpresa. Pràcticament tot el que allí apareix escrit ho havia gravat uns mesos abans de la publicació del llibre amb motiu d'unes entrevistes en profunditat que li vaig fer amb molta paciència i també amb gran satisfacció, en un bar de les proximitats de sa casa en la plaça del Xúquer de la ciutat de Valencia per al meu treball d'investigació dels cursos de doctorat en el departament de Sociologia després d'acabar (amb tres interrupcions per motius extraacadèmics i dos plans d'estudis diferents) la llicenciatura en la Facultat d'Econòmiques.

En eixes hores relaxades, on pouava els records de JV. Marques, em vaig reafirmar en la seua la immensa capacitat intel·lectual i la complexitat de la seua trajectòria vital. Per a mi ja era un mite, un personatge al que havia llegit primer que res en la seua pagina "A pedir de boca" a la revista Valencia Semanal i alguna vegada en Ajoblanco, que havia escoltat en classe, del que havia seguit la campanya electoral al senat amb mítings totalment diferents de la parafernàlia política del moment amb l'eslògan principal de "Persones lliures en una terra habitable" (en les parets del el meu pis de Russafa, dalt de la Casa Verda, estigueren molt de temps els seus pòsters de Ni fum, ni fam ni fem, No hem renunciat al Saler, L'única cadena, la del wàter, Amb les dones perque estan en lluita...) l'havia escoltat en la plaça de bous i en les manis antinuclears i com no, en la barra del bar de la facultat.

També sabia com la seua exuberància de les propostes provocava un sentiment de “capità aranya” en molta gent, que acudia als seus convincents requeriments i es veien de repent orfes de la seua presència, incapaç d’acudir a totes les iniciatives que començava. “On esta Marques?” era la pregunta repetida. Marques no podia estar en tot... i quedava fatal.

Igualment vaig entendre què estava passant en la seua vida i el perquè s’apartava de la primera fila amb el genial comiat públic de l’ecologisme militant en l’article al Valencia Semanal en que demanava el relleu a tota la ciutadania valenciana (“Margarida, y ahora usted”) i donava el pas, posant com exemple els dos anys del col·lectiu Margarida (país, llengua, totes les alternatives verdes, estudi i acció, assemblearisme, en resum, “modesta i immodestament, canviar la vida”) a futures generacions d’activistes.

Marques encara havia d’aportar dos documents importants al moviment ecologista: Ecologisme i lluita de classes (1980) es l’intent de aclarir les relacions, mirades des ‘una reflexió marxista novedosa, entre lluita política de classes populars (en aquell moment, específicament “la classe obrera”) i el present i futur del planeta lligat al de les persones.

Altres pensadors ecologistes de diverses tendències marxianes han anat posteriorment millorant el discurs de Marques, especialment després de la “caiguda del mur”. Segurament un dels que mes li hauria agradat seria Jorge Riechman: “El capital quiere hacernos creer que somos lo que vendemos. Pero somos lo que regalamos”.

L’altre document que porta el seu pensament sintetitzat, va ser la proposta de Daimiel de la Federació del Moviment Ecologista de 1978 en el que també intervingueren Naredo, Gaviria, Folch, Araujo, entre altres. Allí es concreta l’ideari ecologista com “movimiento sociopolítico basado en la idea de armonía de la especie humana con su medio, que lucha por una vida lúdica, creativa, igualitaria, pluralista y libre de explotación y basada en la comunicación y la cooperación de las personas”.

Era el seu moment de reflexionar sobre el altre color, el lila. “Que hace el poder en tu cama”, per posar un exemple.

Com a conclusió, volia destacar dos mirades sobre JV Marques d’un amic i col·lega seu en el departament de Sociologia, Rafa Xambo, una positiva i altra menys, però que expliquen molt be la seua trajectòria vital sense hagiografia: la primera es dins del comiat en la seua mort: “JV Marques es el principal exponent del PV de la sociologia crítica...i sempre el vam trobar enmig dels moviments socials aportant el que podia. Va escriure unes magnífiques pàgines amb el seu compromís...tot a la seua manera ben àcrata i ben humorada. Ara toca llegir-lo, no canonitzar-lo.”

L'altra mirada esta en el seu llibre "El riu dels ulls". Allí parla del Marques marxista, weberianà, foucaultianà, situacionista, fenomenològic, castoriadisianà, etc. I el mormola un poc: "en el terreny pràctic no podíem suportar que fos tan contradictori i egocèntric. I van tenir confrontacions desagradables, admiràvem la seua intel·ligència, però ens irritava el seu vampirisme, que sota una boirosa retòrica només cerques imposar la seua absoluta i libèrrima voluntat".

Així que, us passe, (poques correccions malgrat el temps transcorregut) el que vaig escriure sobre la important i decisiva etapa ecologista de JV. Marques entre 1971 amb la passada d'herbicida del camp de golf del Saler fins a l'etapa dels "ecologistes calvos" en 1981.

DEL MANIFEST DE BENIDORM A MARGARIDA: UNIVERSITARIS MODERNS, ANTIFRANQUISTES I VALENCIANISTES ES TROBEN AMB L'ECOLOGISME DE LA MÀ DE MARQUÉS I GAVIRIA.

El sabotatge del camp de golf del Saler de l'any 71 per part d'un grup de militants de Germania Socialista, es pot considerar la primera acció directa relacionada amb la defensa del patrimoni natural, en aquest cas, públic, amb unes característiques que després adoptaria sistemàticament el moviment ecologista, encara que el mitjà utilitzat (un herbicida) no fos el més adient.

El problema venia des que l'Ajuntament de València, l'any 62, va cedir al Ministeri d'Informació i Turisme (presidit per Fraga) els terrenys per a fer un parador i un camp de golf en mig de la Devesa del Saler. Era la primera part de la parcel·lació i venda d'una zona d'enorme valor ecològic i paisatgístic propietat dels ciutadans de València.

Al volant del "Seat-600" de l'escamot de vigilància que preparà l'acció estava el professor de sociologia Damià Mollà, al seu costat Empar Losilla i al darrera dos personatges molt coneguts posteriorment en l'àmbit acadèmic i en els moviments socials ecologistes i feministes : Josep Vicent Marqués i Cèlia Amorós.

El dia de l'ecotatge, Marqués va ser enviat a Altea en previsió de que quedara algú per a contar-ho en cas de ser detinguts. La única sorpresa de l'acció estigué la imprevista i automàtica posada en marxa dels aspensors de rec, que feren fugir als improvisats ecologistes amb la impressió d'haver estat descoberts.

L'any 73, durant les "Jornadas sobre Desarrollo" organitzades pel catedràtic de matemàtiques Llorens Ferrer a la Facultat de Dret de València, es troben Mario Gaviria i J.V. Marqués. Els dos coneguts sociòlegs tenien la mateixa formació acadèmica, eren advocats.

Gaviria, fugint dels esguits repressius que havien tocat a alguns dels seus amics a l'Universitat de Saragossa, havia passat uns anys a França, Anglaterra i a Pensilvània on va conèixer de primera mà els moviments universitaris de la dècada dels seixanta.

S'havia presentat i guanyat un concurs promogut per la Banca March per conèixer el futur del turisme litoral i s'havia instal·lat a Benidorm per considerar que entre les ciutats turístiques més importants (Palma de Mallorca, Marbella, Torremolinos, Tenerife, etc.), la ciutat alacantina resumia una tendència de concentració de turisme "popular" interessant per a fer l'estudi i perquè en aquells temps comptava amb un grup cultural "Gabriel Miró" que ja tenia activitats vagament ecologistes (defensa dels pinars, neteja de les platges...). Al mateix temps, encapçalava l'oposició a la construcció de l'autopista del Mediterrani (futura A-7) activitat de la que quedaren dos llibres finançats per Gaviria amb les restes del sucós estudi: *"Ni desarrollo regional ni ordenación del territorio. El caso valenciano"* i *"El libro negro de la Autopista del Mediterráneo"*.

AEORMA.

Fruit de l'encontre fou la constitució de la delegació del País Valencià d'AEORMA. La Asociación Española para la Ordenación del Territorio y el Medio Ambiente s'havia creat a Madrid l'any 1970 i és considerada la primera organització de caràcter ecologista a l'Estat espanyol. Se desmarcava d'ADENA, Asociación de Defensa de la Naturaleza (secció espanyola del WWF), a la que consideraven totalment lligada als poders econòmics i polítics del franquisme i introduïa els temes típics de les societats avançades com la lluita antinuclear, a més dels assumptes de conservació del territori.

AEORMA celebrà els 14 i 15 juny de 1974 un congrés a Benidorm als locals de la Caja de Ahorros del Sureste (aprofitant els bons oficis i el prestigi de M. Gaviria dins l'ajuntament per haver elegit aquest poble per al seu treball sobre urbanisme, turisme de masses i medi ambient) on se redactà el "Manifest de Benidorm", considerat la primera declaració de principis del moviment ecologista. El treball de preparació i organització així com moltes de les conclusions es degueren a uns pocs personatges capdavanters: Mario Gaviria, J.V. Marqués, J. M. Naredo, etc.

AEORMA-País Valencià la constituïren unes quaranta persones i es reunien al departament de Sociologia de la Universitat de València. El 3 de Juliol de 1974 es constituïa el Consell Regional format per: J. V. Guia Marín, (matemàtic); J.V. Marqués Gonzalez, (sociòleg); J.D. Mollà Beneyto, (sociòleg); Just Ramirez, (arquitecte); Guillermo Pons, (enginyer industrial) i Trini Simó, (historiadora d'art). La resta de socis coneguts de AEORMA era: E. Jimenez Balaguer (arquitecte), Jose Agramunt Ros (arquitecte), Pilar Ros Blanco (arquitecta), J. Aulló Reverte (Químic), Vicent Gonzalez (arquitecte), Guillermo Monfort (arquitecte), Srs Mora Galiana, Josep Muria Albiol, Josep Ibañez Gadea, Carme Alborch (advocada), Celia Amorós

(filósofa), R. Chicot Samperi, Luis Massoni Muedra (pintor), Jesus Reig Picó (farmacèutic i psicòleg), Joaquin Gregorio (arquitecte), Joëlle Bergère (sociòloga), Mario Gaviria (sociòleg), Herta Esteve Werblow, V. Tomas Carpi (economista), Victor Fuentes (economista) y Salvador Salcedo (sociòleg).

El grup estava, com es pot comprovar, quasi exclusivament centrat en joves professors de la Facultat d'Econòmiques i de l'Escola d'Arquitectura de la promoció de Just Ramírez, les seues relacions familiars i els cercles de Germania Socialista. També contaven amb l'excepcional presència d'un conservacionista convençut (amb molts diners i influència social per l'època, illa pròpia inclosa -El Portixol- a la Marina Alta) com era Guillermo Pons, punta de llança de les al·legacions contra la venda del Saler.

El problema del Saler centrà l'activitat dels primers ecologistes. Quan s'aprovà el Pla d'Ordenació del Saler l'any 64, les primeres veus d'alarma vingueren de la Real Sociedad Española de Historia Natural (Botànic de Madrid) i de la Facultat de Ciències de València.

L'any 70, apareixen les crítiques dels professors de la Facultat de Ciències Gil Corell, Mansanet i ambigüament Docavo; del conegut ambientalista Rodríguez de la Fuente i ADENA; articles dels periodistes Arraiz i Burguera i les cartes als diaris de Gonçal Castelló i altres.

L'any 73, amb Ramon Izquierdo alcalde, es torna a replantejar un nou Pla i just en els prolegòmens tècnics del Pla es quan apareixen els sociòlegs contractats per l'ajuntament -Joëlle Bergère- i entre ells, Damià i Marqués) i pren cos la campanya de conscienciació pública per paraitzar-lo. Tot el col·lectiu que formarien AEORMA, recolzats per un incipient moviment ciutadà i inclús per Mª Consuelo Reyna des de Las Provincias, l'Ateneu Mercantil, Escola d'Arquitectura, Col·legi de Doctors i Llicenciats, etc. aconseguen vora 16.000 impugnacions.

Va ser fonamental l'exposició organitzada al Col·legi d'Arquitectes, on s'estrenaren en activitats públiques un grup d'arquitectes que han creat escola dins dels moviments ciutadans a València.

El 15 de setembre del 74 es fa el primer intent de manifestació...Per fer-se una idea del moment val la pena llegir la carta en que D. Mollà, secretari d'Aeorma PV conta els esdeveniments al secretari general Carlos Carrasco Muñoz de Vera: "...fue convocada una ACCIÓN CIVICA EN EL SALER. La presencia de todo un cordón de fuerza pública impidió que se llevara a cabo, pese a que unos centenares de personas llegaron a la playa y plantaron una Bandera Valenciana. A muchísimos conductores les fue retirado el Carnet de Identidad. En resumen, mucho ruido y pocas nueces".

Actualment, l'Albufera i la Devesa del Saler són el nucli d'un Parc Natural d'importància internacional. Al mig de la zona de reserva integral encara continua funcionant el camp de Golf.

Vint i cinc anys més tard, en novembre del 94 i en març del 95, grups d'ACCIÓN ECOLOGISTA-AGRÓ tornaren a sabotejar-lo. Aquesta vegada amb

“armament” ambientalment correcte: sembrant llavors i plantant murtes i pins als forats del camp...Els motius, els mateixos i encara més de nous: el malbaratament d'aigua en època de canvis climàtics i escassetesa de recursos. Els mitjans, més ecològics... Els resultats: 300.000 pessetes de multa als ecologistes i la declaració de la Conselleria de Medi Ambient del possible tancament del camp de golf. A hores d'ara, març del 99, el camp de golf continua obert...

L'hipòdrom del Saler, frustrat escenari del primer macroconcert de rock i primera col·laboració personal de Jordi Bigas (ACCIÓ ECOLOGISTA) i Víctor Navarro (encara abans de la formació d'AGRO) es ara una preciosa mallada - el Racó de l'Olla - per on passen milers d'escolars estudiant el medi natural; el cordó litoral de dunes tornà a tapar moltes de les obres dures dels seixanta... però l'impacte provocat per l'ampliació del port de València es menja cinc metres de platja anualment i possiblement siga el final de La Devesa...

AEORMA va editar un llibre sobre el Saler del que es feren 25.000 exemplars, una proesa editorial que portà alguns maldecaps a l'impressor Salvador Pedrós, (a qui encara no s'ha acabat de pagar la factura) per part de la brigada polític-social i malgrat l'interessant llista de personatges que contribuïren a finançar-lo: Valerià Miralles, Mª Consuelo Reyna, Vicent Cuñat, Rafael Blanes, Amando de Miguel, J.Lluís Blasco, Manuel Broseta, Amadeu Fabregat, Juan J. Estellés, Teresa Beneyto, V. Luis Montes, Eliseu Climent, Vicente Rodríguez, Rafael Alborch, Sanchez Ayuso, Olmeda, Asunción Montesinos, Ernesto Martínez Colomer, Alfonso Piñón, Paco Vicent, Antonio Sotillo, J. Vicente Soria, Pilar Belilla, Ramón Juaniz, Alejandro Mañez i Enriqueta Mollà. Es de destacar l'aportació del matrimoni Martínez-Colomer (coneguda família propietària de Marcol, l'únic gran magatzem de l'època a València).

També ho conta D. Mollà a Carrasco: "...dado que tiene depósito legal y todos los trámites en regla, optamos por su venta...a la semana de haberse difundido la publicación se presentó la Guardia Civil en la Imprenta que hizo la tirada preguntando "quien había encargado la impresión", refiriéndose a la persona que lo llevó a los talleres. El gerente de la empresa dijo -por si acaso-, que no recordaba el nombre. Unos días más tarde se presentaron tres miembros del 091, pidiendo lo mismo. Se le dió uno de los nombres del Consejo Regional". (Es refereix al enginyer Guillermo Pons, el millor resguardat de represàlies per pertànyer a una adinerada família).

L'any de la mort de Franco, va ser el preludi de la mort de AEORMA. Iniciada la primera campanya d'informació sobre les centrals nuclears, que arreu d'Europa i EUA estava en plena efervescència, ací coincidia amb afusellaments i l'oposició democràtica s'organitzava i preparava l'eixida cap a la democràcia. Aconseguir la llibertat era el problema primordial. És el moment en que se produeixen greus divisions internes en AEORMA, que desapareix en Juny de 1976.

Al País Valencià quedaren sobre la taula els plans de creació de comissions de treball especialitzades. I sobre tot, els fonaments de l'activitat quasi única dels grups ecologistes els cinc anys següents: la lluita contra les centrals nuclears.

REFLEXIÓ SOBRE L'INICI DE L'ECOLOGISME VALENCIÀ.

El començament de l'activitat ecologista a València (Aeorma, 73-Manifest de Benidorm 74) està clarament determinada per la difusió de les idees i corrents que en aquell moment es vivien a la societat americana i europea i més concretament en els àmbits universitaris (M. Gaviria donava classes en Pensilvània) i en el contacte cultural amb França especialment, de professors universitaris de l'àrea de sociologia (Marqués i Mollà).

El contrast entre la falta de consciència ambiental del país i l'exterior precisament en la elit intel·lectual de professionals del urbanisme, la prepotència de les grans infraestructures automobilístiques en la base del desenvolupament i ordenació del territori dels seixanta al mateix temps que es produïa el gran desgavell del turisme litoral (moment de la construcció de la A-7) i la gran polèmica del moment als països avançats: les centrals atòmiques (l'any 72 s'autoritza la construcció de la de Cofrents) formen part de les primeres percepcions dels ecologistes valencians.

Tanmateix, en el grup inicial AEORMA, el programa cohesionador està prou lluny de la Declaració de Benidorm i es més una adhesió genèrica que una pràctica o discussió quotidiana.

El problema del Saler era més un conflicte social en el sentit de privatització d'un espai públic que la defensa de un espai natural en la ment dels activistes que atacaren el Camp de Golf amb herbicides. (1971). De fet, les pintades de Germania Socialista deien "Lladres, mos estan furtant El Saler". Els aspectes ambientals (les dunes com ecosistema, les mallades, els agrons i martinets etc.) quedaven un poc marginats, sols destacats als informes de Suau (Icona), les denúncies de Gil Corell (Biològiques) o de Rodríguez de la Fuente (Adena). La discussió era : àrea de picnic popular o venda de un espai públic i urbanització per a minories, dins la mentalitat del moment de fer de la zona una Miami bis.

La pràctica totalitat dels membres de AEORMA eren partidaris de la millora mediambiental de la societat (entrarien en el que ara anomenem Economia Ambiental, però encara estaven lluny del que avui anomenem Economia Ecològica). I en aquest aspecte els èxits que tingueren estan lligats a la millora de la qualitat ambiental dels

ciutadans (zones verdes, parques urbans i periurbans, equipaments socials) i els fracassos, en la problemàtica de les grans infraestructures de comunicació per carretera. Com diu Mario Gaviria “El plan de autopistas nos venció, el automóvil nos ha vencido siempre, el automóvil ha sido prácticamente... iniciamos una campaña contra la Ford aquí, fíjate que locura, luego la General Motors cuando se iba a instalar en Zaragoza ... y nada. Derrota tras derrota.

El símbolo de occidente y de la modernidad es el automóvil. La nuclear se sustituirá por algo, pero el automóvil, será sustituido por el automóvil eléctrico, yo creo, pero el automóvil ...es algo que ahí nos han derrotado siempre”.

Tindrien que passar vora trenta anys per a que un gran projecte de carreteres tinguera que aturar-se davant les demandes ecologistes (La N-3 al seu pas per Las Hoces del Cabriel) i a més el retràs i l'encariment de les obres fos assumit socialment.

El tema dels espais naturals o naturalitzats urbans i periurbans sí que estigué ben tractat per els primers ecologistes. D'una banda, les relacions i la influència dins dels propis col·lectius professionals i d'altra banda la connexió amb entitats ciutadanes amb molta vitalitat en aquells anys com eren les associacions de veïns. De fet, el Parc Natural de la Devesa i l'Albufera i el Jardí del Túria en son dos bons exemples. No es estrany, si considerem la projecció social que tingueren en els primers anys de democràcia els grups de professionals de AEORMA (arquitectes, urbanistes, sociòlegs) al connectar amb el moviment veïnal (el paper de Just Ramírez ve ser essencial). Hi ha un fil conductor des del grup inicial de AEORMA i EL SALER PER AL POBLE fins a SALVEM EL BOTÀNIC, RECUPEREM CIUTAT, passant per EL LLIT DEL TURIA EL VOLEM VERD i que tindria també un grup de professionals amb similars afinitats ideològiques a Elx i Alacant responsables de la recuperació “in extremis” d'alguns espais litorals a punt de convertir-se en macrourbanitzacions.

Alguns parcs i paratges actuals com El Fondó, Les Llacunes de Torre Vieja i La Mata, Les salines de Santa Pola, i d'altres menys coneguts, com El Carabassí, el Fondó d'Amorós, els Saladars d'Aigua Amarga, El Clot de Galvany, etc tenen molt que agrair als primers ecologistes i naturalistes de Margalló d'Elx, L'alguer de Santa Pola, la secció AVIAT d'Alacant i també als primers ornitòlegs de la SEO per l'influència que tingueren en els gabinets d'urbanisme dels ajuntaments.

Respecte al tema nuclear, el paper de Aeorma-Pais Valencià no tingué ressò per ser encara un debat “exterior” (de Gaviria, Costa Morata i el grup de Madrid). Així ho comenta Mollà al contestar els requeriments de AEORMA Madrid de la urgent

necessitat de iniciar una campanya contra les centrals nuclears en setembre del 74: “...Por último, sobre las Centrales Nucleares, andamos un poco despistados. Quizá, con el dossier sobre el tema pasaríamos a plantear el asunto...”

Sí que resulta xocant que en mig d'un debat presentat com l'última catàstrofe a sofrir per la humanitat en cas d'explosió o fusió del reactor, els ecologistes de l'època eren excessivament prudents en la qüestió que després s'ha demostrat més problemàtica: la dels residus radioactius (com a mostra, la fulla de petició de la primera moratòria nuclear, on escriuen “...que es intolerable producir residuos de plutonio cuya vida media es de 500 años...” quan en realitat son 25.000 anys).

Convindria estudiar un poc més en profunditat per què neix un grup ecologista en el departament de sociologia d'Econòmiques i no en la Facultat de Biològiques, però sí que podem esbrinar que en aquells anys del tardofranquisme, les corrents ecologistes a Europa i Estat Units ja tenien els dos aspectes (ambientalistes i alternatius) prou desenvolupats i en molts llocs ja s'havia donat una convergència clara de les dues sensibilitats. Precisament va ser la existència de la pròpia dictadura la que va impedir eixe normal apropament a casa nostra.

Eren les persones que estaven més sensibilitzades i actuaven en el marc polític de recuperació de les llibertats, per tant, en l'àmbit de l'oposició política al franquisme, on resultà més fàcil la consolidació de les idees ecologistes en tant en quan alternatives i contraculturals i menys en els activistes conservacionistes. El fet que una part del “establiment” de l'aristocràcia i dels poders econòmics mostrara una façana conservadora (recolzament d'ADENA-WWF) del territori i al mateix temps estiguera lligada a pràctiques de caça o depredadores de la natura en les activitats econòmiques, els restava credibilitat davant molts joves, universitaris fonamentalment, que iniciaren un viatge cap a posicions més obertament ecologistes (Araujo).

El cas valencià es diàfan. Son els grups de esquerra nacionalista i heterodoxa de l'Universitat (en aquell temps, d'un radicalisme pujat, però certament allunyats de les corrents majoritàries de la oposició política, com eren les diverses variants de leninisme) els que prenen la torxa de l'ecologisme. Es per això que en quan es produeix la transició a la llibertat, son aquests nuclis els que quallen en Margarida i GEL. Son les batalles antinuclears i la formació de comunes i els aspectes llibertaris de l'ecologisme els que ixen en primer lloc a la llum, quedant un tant al marge durant dos o tres anys, altres aspectes de la defensa del territori o ambientalistes.

El control de la Facultat de Ciències i de la especialitat de Biològiques en aquells anys per part de catedràtics de l'àmbit franquista poc donats a propagar les activitats mediambientals que es donaven a la resta dels països rics per por a contaminar més encara l'efervescència que es vivia en les minories universitàries aquells anys, va retardar aquesta part de moviment ecologista al PV. Recordem que Docavo (el iniciador del nefast zoo de València) era també vice-president de la Diputació durant aquests temps.

En els llocs on aquestes persones també tenien inclinacions naturalistes, decantaren als grups conservacionistes cap a posicions més globalitzadores (cas del GOB o DEPANA o la mateixa AEORMA). En l'àmbit posterior democràtic, aquesta especificitat desaparegué.

També estigué una bona oportunitat per part dels partits polítics, il·legals en aquells moments, d'estar en contacte amb moviments socials nous, on a més a més trobaven un espai menys controlat o perseguit per a poder realitzar la seua activitat política clandestina, com es feia en altres ambients (as. catòliques, cine-clubs, col·legis professionals, as. culturals i recreatives..).

MAIG DEL 68 A VALÈNCIA....DEU ANYS DESPRÉS.

L'ESQUERRA RADICAL NO AUTORITÀRIA A LA MODA.

Com molt be explica Marqués al seu llibre autobiogràfic (Tots els colors del roig), València també tingué el seu maig del 68 amb més de vuit anys de retràs.

Impossible que els universitaris valencians se'ls ocorrija una aventura tan descomunal com la de Nanterre i La Sorbona o Jussieu. Primer perquè hi mancava un element essencial: llibertat política i d'expressió. Segon, perquè dins de l'ambient polític opositor de l'Universitat, el debat predominant era entre les diverses corrents de tendència comunista autoritària (el PC i a la seua esquerra, castrisme, troskisme,

maoisme...). Sols algunes gotes heterodoxes (Llibres de Wilhem Reich i la revolució sexual en Econòmiques, H. Marcuse i l'home unidimensional en Filosofia i Lletres, G. Lukacs i l'estètica en Arquitectura, el grup Barricada i les traduccions de Rosa Luxemburg i dels Consellistes en Ciències; algun concert de Musica Dispersa en Dret, les pancartes de Poder Estudiantil de Rafa Plà davant del Ministre Villar Palasí, les de Ho-Chi-Min el dia del recital de Raimon, la ocupació i quasi immediata desocupació en fila índia de l'Aula Magna de la Universitat del carrer La Nau) i molts estudiants empresonats i expedientats...No era un ambient per a moltes alegries avantguardistes.

Al començament de la transició sí que va florir tot el que s'havia covat en l'època del silenci. De tot, i com no, també de les idees més renovadores. Unes es donaven a Europa; altres eren collita pròpia. Les més majoritàries estaven representades en els partits com a protagonistes de la llibertat en marxa. Moltes de les minoritàries, s'ajuntaren en un grup irrepètible, menut, anomenat MARGARIDA.

Els inicis de la transició treuen a la llum tota mena de moviments socials que es covaven amagats els últims anys de la dictadura. Partits polítics, sindicats, associacions veïnals, culturals, professionals, etc. neixen com a bolets i entre elles, les que aporten idees i formes d'actuar i viure més novedoses. València visqué el seu propi "maig del 68" amb deu anys de retard. Revistes com *Alfalfa*, *Bicicleta*, *Valencia Semanal*, *El viejo Topo*, *Ajoblanco* i altres difonen els nous missatges a una societat amb ganes de experimentar i viure.

Els sociòlegs de AEORMA es troben la tardor del 76 organitzant a València l'assemblea estatal de PNN, on els professors bascos es destaquen animant a guanyar l'estabilitat del treball... i el carrer. Als Nadals, (Mª Poveda, Lola Serés, Marques i altres persones vinculades al món de l'espectacle independent, fins una vintena) fan la contracavalcada de reis i dels joguets bèl·lics. Més tard, la festa del joguet trencat. Els dissabtes i diumenges de principis del 77 es monten jocs de carrer a la plaça de la Verge, que es converteix en el Hyde Park local, lloc públic de debats i manifestacions d'opinions, concentracions, vagues de fam, quioscos alternatius, falles i mascletades populars i, de tant en tant, càrregues policials... Als dinars en el bar "Los viñales" es parla per primera volta d'actuar contra la construcció de la central nuclear de Cofrents. Paral·lelament, un vast moviment ciutadà, encapçalat per associacions de veïns, convertiria en realitat un canvi en les previsions d'us del llit del riu vell: del demencial projecte de carreteres al jardí del Túria actual.

En aquest ambient d'efervescència, des de la tardor del 76, el departament de Sociologia de la Facultat de Econòmiques de València també es el centre de reunió d'un grup irrepètible i emblemàtic per a l'ecologisme valencià: Margarida.

MARGARIDA

A l'últim pis de l'edifici de l'Avinguda Blasco Ibañez, acudeixen un grup de joves mestres preocupats per la renovació pedagògica, contraculturals i situacionistes, com Jaume Martínez Bonafé, Carles Monclús, Uim, Abelardo i Gabriel; altres estudiants com Pili i Mariano (Químiques); Lola Serés i Robert, Albert Garcia, fill de l'advocat Garcia Esteve, acabant els seus estudis universitaris; la psiquiatra Conxa Pastor i Pau, i alguns estudiants de COU que iniciaven la seua aventura personal al caliu dels exultants moviments de la transició, com Maribel, Aurora, Jesús o Jordi.

També van afegint-se el grup de Biològiques, quasi tots de la Plana de Castelló. S'havien conegut al CUC de Castelló; eren gent preocupada per la natura i al traslladar-se a estudiar a València signaven cartells com a Junta Anticontaminació. Entre ells estaven Carles Arnal, Batiste, Pau Renart (amo del mític pis de la P. de Cánovas), Antoni Aguilera i Quique Errando.

Total unes 25 persones, que aportaren una frescor en les actuacions que trencava l'ambient habitual de les consignes polítiques clàssiques del moment:

- la difusió d'un fals avís d'una inexistent "Dirección Provincial de Sanidad" sobre com actuar en cas d'accident nuclear, tingué que ser desmentida pels mitjans de comunicació per l'alarma produïda i enganyà fins i tot a alcaldes de pobles.

- les escenificacions a tot el llarg de la gran manifestació per l'autonomia d'octubre del 78, la venda als mercats de "verdures radioactives La Cofrentina", l'accidentada primera excursió en autobús als pobles de la rodalia de Cofrents, posaren al dia en València la lluita antinuclear.

Margarida publicà quatre números de la seua revista de contingut alternatiu radical al model de societat; el llibret "*Energia nuclear Una energia que mata*". De la Facultat d'Econòmiques es traslladà a un àtic de la Plaça de Cánovas, en aquells moments centre de reunió dels feixistes més agressius, creuant-se per tant físicament dos móns representants del passat i del futur.

Margarida durà dos anys, en els que l'acció de tots era tan important com les aportacions d'idees, on el impactar, sorprendre, utilitzar un llenguatge diferent del típicament polític, cridà l'atenció de molts.

Margarida es va dissoldre per pròpia voluntat dels seus membres. L'última reunió va ser enregistrada per Toni Aguilera i en ella es constata el bon ambient que havia constituït la tònica general. Tots destaquen lo bé que ho havien passat, alguns filosofen, la majoria queden per a dinar i de fons una guitarra acompanya un imitador de Pep Laguarda cantant les cançons "Àngel bru" i "Una paüra" d'un disc de culte dels anys de la transició (Brossa d'ahir).

Encara ara alguns membres de Margarida continuen mantenint un grup de blues/jazz i la majoria de tan en tant es reuneixen en algun sopar de nostàlgia.

MARGARIDA va ser sobre tot “un bon rotllo” com estigué el Moviment 23 de Març per a Daniel Cohn Bendit i els seus amics a París. Va ser el grup situacionista “de llibre” sense saber-ho ni haver conegut quasi ningú a la Internacional Situacionista ni llegit a Debord o Vaneighem.

I abastava molts moviments de canvi de la vida quotidiana: mestres del moviment de renovació pedagògica, que organitzarien les escoles d'estiu, promotors de les primeres escoles en valencià; treballadors de salut mental que en aquell moment es trobaven en la cresta de la ona del debat psiquiatria / antipsiquiatria; partidaris de la vida artesanal i neorural; impulsors de grups de música mediterrània i de jazz i blues; estudiants de biològiques i físiques conscients dels problemes de contaminació; sociòlegs entre l'anarquisme, el feminisme i el socialisme radical; algun pacifista i vegetarià; cristians seguidors de la teologia de l'alliberament...

El que els va unir durant dos anys fou la manera en que es van enfrontar a la construcció de la Central Nuclear de Cofrents.

Quasi el treball més difícil, el recopilar la documentació de base sobre el tema. Si es fa un recull de les revistes ecologistes d'arreu l'Estat, comprovarem com es va difondre per tots els àmbits les mateixes informacions que provenien fonamentalment de França i Estats Units. Sia Talaiot Corcat a Les Illes, Liberación a Euskadi o tots els Comitès antinuclears que se crearen en barris i pobles, tenen inclosos els mateixos dibuixos i gràfics... Va ser la primera xarxa de difusió ecologista eficaç. Millorada en Margarida per dos dibuixants molt imaginatius. La transmissió del missatge antinuclear tingué dos vessants: una clàssica, les xerrades i debats en tota mena de fòrums, i la novedosa de Margarida: l'espectacle mediàtic i la sorpresa simpàtica. Com a exemples, la venda de verdures “radioactives” en la parada “La Cofrentina”; la difusió en barris i ajuntaments de pobles de les precaucions a prendre en cas d'accident nuclear, editades per el “Centro provincial de Salud Pública” i que tingué que ser desmentit per ràdios i premsa els dies posteriors, provocant un efecte semblant al radiofònic aterratge de extraterrestres de Orson Wells. Els espectacles de carrer, amb “mortaldats coloristes” dels participants, en mig de serioses i multitudinàries manifestacions per l'autonomia i les llibertats d'aquells anys, donà molt ressò a Margarida i popularitzà el tema antinuclear, que viuria els tres anys posteriors un fort moviment social. La mateixa primera manifestació antinuclear (un autobús amb tots els membres de Margarida) en els poblets de la Vall D'Aiora, estigué un espectacle surrealista que convé imaginar-lo a partir de la lectura de la crònica de la revista del grup.

I el que els ha caracteritzat també es la manera de dissoldre el grup. Cap agravi, ni escissions, ni males cares. Sols un poc de nostàlgia, quedar per a futurs reunions gastronòmiques i festives, i músiques de fons...tot gravat per la posteritat.

Pot ser Margarida era irrepètible i el seu encant es haver-se dissolt quan aplega el temps més dur de la batalla de les nuclears. I aquesta batalla, a València, la donaren el Grup Ecologista Llibertari (GEL), Aviat, Acció Ecologista i un fum de col·lectius antinuclears i ecologistes que aparegueren als barris (Orriols, Torrefiel, Russafa, Natxaret, Jesús-Gaspar Aguilar, Montolivet...) i als pobles de l'Horta. Alguns d'ells, desaparegueren en el temps, altres s'uniren i alguns queden (Rosella) .

EL MOVIMENT ANTINUCLEAR.

L'impuls inicial de Margarida es va estendre ràpidament. Uns mesos més tard que aquesta, naixia el GEL (Grup Ecologista Llibertari) i l'any 78 apareixen als barris de la ciutat i dels pobles de l'Horta gran quantitat de comitès antinuclears i grups locals ecologistes, molts d'ells a iniciativa de militants dels grups d'esquerra radical, que en aquells anys vivien el seu màxim desenvolupament. Ja en l'any 78 hi havien més de 50 grups a la Coordinadora de Grups Ecologistes del País Valencià.

Es l'època de les manifestacions contra la Central Nuclear que construïa Hidroelèctrica en Cofrents, dels murals (15 anys estigué present front al mercat el del C. Antinuclear de Russafa,) i de les xerrades i debats sobre l'ús de l'energia nuclear i alternatives a un gran número de barris i pobles. En maig, unes 6000 persones es manifesten a València. l'any 79, en març, més de 10000.

A continuació es produeix l'accident de la central de Three Mille Island a Harrisburg. El 3 de Juny del 79 es produeix la manifestació antinuclear més gran al P.V. Vora 20.000 persones se concentraren a Aiora. Eixe mateix dia, en la manifestació de Tudela mor, per un tret de la Guardia Civil, Gladys de l'Estal, la primera víctima ecologista de l'Estat. La notícia es coneix als autobusos que tornaven de Aiora i es converteix en detonant de continues mobilitzacions els mesos següents, en que són freqüents les manifestacions més reduïdes, de guerrilla urbana, dels grups més militants on la consigna estrella era "Centrals nuclears, terrorisme d'Estat" i que rebien unes respostes policials extremadament dures. La Coordinadora Estatal Antinuclear demana la retirada del Pla Energètic Nacional i una moratòria de construccions de noves centrals. El GEL (que tingué el seu màxim esplendor aquell any), denuncia greus irregularitats en la construcció de la central de Cofrents.

L'any 80 comença a minvar el moviment. Encara a l'Aplec de Alzira es reuneixen unes 7000 persones. Però la consecució de la moratòria nuclear i el canvi de plans de nuclearització del territori pel gas natural argelí encara tardarien en arribar. El moviment quedà dessagnat, i a posteriori, victoriós. De les més de trenta centrals nuclears previstes, s'en feren deu i una ja ha estat clausurada. La moratòria continua vigent també per als governs conservadors. La estratègia cap a les energies renovables és la que actualment s'adopta o es predica teòricament. La indústria atòmica es desvia cap els països emergents...

I que ocorria al si del moviment organitzat? En general, el model organitzatiu emprat pels grups ecologistes en aquells anys tingué com a característiques fonamentals:

- 1.- Àmbit local als pobles i de barri a la ciutat.
- 2.- Organització assembleària.
- 3.- Coordinadores per temes i per territori.

El model era el mateix que s'havia desenvolupat a Alemanya i al País Basc. En principi era una reacció al possible control i manipulació per part de partits polítics o de les ciutats grans i inclús "nacional". També era conseqüència de les noves idees de transformació social que incloïen l'autogestió, la descentralització i difuminació de poder, etc.

Es interessant l'opinió expressada per M. Gaviria, vint anys després en una entrevista realitzada a València: "...Yo no lo sé explicar. Inicialmente la gente que empezamos esto del ecologismo estabamos muy influenciados por el anarquismo, yo no sé, por las ideas libertarias y asamblearias, siempre tuvimos especial cuidado en no crear aparatos. Yo me acuerdo que toda la gente que acabamos juntandonos éramos todos gente muy destartada, muy parecidos...Cesar Portela, un gallego que decía que nunca podrian pactar con nosotros porque no hay cabeza y si no hay cabezas, ni las cortan ni las compran...no sabian con quien negociar, era muy tribal, muy asambleario, y entonces no habia nunca interlocutor..es un movimiento que nació ya con un espíritu antiburocrático y sin organización estructurada, y en parte lo sufre desde entonces...al final fueron años que nadie capitalizó, y para la lucha política y la acción social hace falta aparato. Yo estoy en contra de todos los aparatos, pero al final si no tienes aparato, no tienes fuerza...de los que iniciamos...ya somos extraterrestres...cuando creció Aedenat, cuando creció Greenpeace...son otra generación...

Als anys de la transició, aquest model va ser majoritàriament emprat pels comitès antinuclears i pels incipients grups ecologistes. El grup capdavanter i de més ressò dins d'aquesta orientació va ser el Grup Ecologista Llibertari (GEL).

GRUP ECOLOGISTA LLIBERTARI.

L'any 76 va conèixer un creixement espectacular de les organitzacions sindicals que es mantenien a la clandestinitat sota el franquisme. La CNT va ser una d'elles. I entre els nous militants sindicalistes, en aquest cas de tendència llibertària, no tardà en comentar-se la necessitat de formar un grup ecologista. I en desembre del 77, al local de la CNT de Blanqueries, junt a les Torres dels Serrans, es fundà el GEL (en els primers papers, Grupo Ecológico Libertario). Assistiren a la reunió una dotzena de persones, entre ells, Rafael Medina, administratiu; Manolo "Bigotes", delineant; Progreso Fernandez, cedacer que havia estat fundador de la FAI l'any 27 i que té actualment 94 anys; Juan Parreño, del sindicat de la construcció; Marisa Juan i Vicente Sanchez "el folla", del sindicat de Comerç; Pepe "Yatova"; "Bobi", mestre; Luis Caballo, d'Astilleros Elcano i altres.

A ells s'afegiren Emilio Garcia i María; Carles García Pescador; Susi, Iñaki, Roberto "el niño", Angel "Braso", Carmen "la mora". A la dissolució de Margarida, Carles Arnal i una altra colla de biòlegs com Quique Meseguer, Juan Orts i Ricard Almenar s'uniren al Gel.

El GEL tingué un paper destacadíssim en la campanya contra la construcció de la central nuclear de Cofrents, a banda de l'activisme de carrer, sobre tot perquè aconseguí molta informació interna de la central i posà al descobert moltes anomalies com les soldadures mal fetes i no reparades del "cas Abascal" (Abascal segué acomiadat i estigué defensat per l'advocat Ricardo Peralta, recollí els 4 milions d'indemnització i va fer mutis assustat per la dimensió pública que tingueren les seues denúncies). Aquestes informacions donaren molts maldecaps als responsables de la nuclear i al govern perquè a més temien accions de sabotatge com ocorria amb Lemoniz. De fet, les marxes i manifestacions a Cofrents varen trobar sempre un desplegament impressionant de forces de seguretat (Guàrdia Civil i Policia Nacional) que actuaven amb una agressivitat desmesurada.

El GEL no tenia oficialment ni afiliats ni quotes. Actuaven en assemblees i amb molts pocs mitjans. La reunió més nombrosa que recorden va ser de 36 persones i estaven connectats unes 64 telefònicament o per l'adreça, i tanmateix la seua influència en les convocatòries sobretot de carrer era molt gran.

L'any 82, un grup del GEL relacionat amb la llibreria Llavors (on funcionava una interessant Associació Cultural i de Projectes i Estudis Socials ACES) se n'anaren a formar una comuna a Ribaroja; al 83, Carles Arnal i Quique Meseguer, que havien representat al GEL en la CAME (Coordinadora Estatal Assemblearia del Moviment Ecologista) també se separaren i formaren el CEAMA. Era l'època de davallada dels grups ecologistes. Acabava de guanyar el PSOE les eleccions i molta gent estava a l'espera de canvis...

Els més resistents del Gel continuaren i posteriorment s'uniren a altres grups afins per formar la coordinadora ECORAD (Ecologia Radical) i formaren part posteriorment de la Federació Ecologista del P. V. (FEPAV). Altres continuen en grups locals com Rosella de Torrent i la Coordinadora ecologista i veïnal d'Aldaia, col·laboren en Radio Klara o organitzacions de solidaritat amb el Tercer Món com Salam i, en general, són activistes dels Ateneus Llibertaris "Al Margen" i "Progrés".

El Grup Ecologista Llibertari tenia alguna mena de contacte amb la forma d'actuar de Margarida, completament anàrquic en el funcionament, però hi havia dues coses que el diferenciaven: la seua fòbia als partits polítics i al parlamentarisme, hereva del més antic sindicalisme cenetista i la seua directa confrontació amb "l'Estat". El llenguatge més típic de l'esquerra revolucionaria (demolició de Cofrents, no paralització; Centrals nuclears, terrorisme d'Estat) i les manifestacions, les accions (teòriques quasi sempre) de sabotatge, de actuar al·legalment (guanyar el carrer), d'enfrontar-se al poder visible (policia), deixava en segon lloc els efectes teatrals o visuals i el desig de "passar-ho bé". Per a d'això estaven les festes, prou nombroses en aquella època, per cert, que es feien com alternatives a les normals i es respirava l'aire del tot permès, que les distingia de les commemoracions i "saraos" d'altres sectors de població més clàssics o conservadors.

En la pujada antinuclear dels finals dels 70, cal recordar la memorable persecució amb pluja de sabates i alguna maceta fins al domicili social del seu partit en València dels coneguts diputats d'UCD Attard i Abril Martorell - redactor de la Constitució el primer i vice-president del govern el segon - al tindre una actitud (aplaudiments i somriures de burla) considerada provocadora per una manifestació ecologista antinuclear el 30 d'abril del 79, al passar per el Parterre i el Palau de Justícia i coincidir amb els polítics que anaven recollir les actes de parlamentaris.

També les continues manifestacions - carreres típiques de "guerrilla urbana" posteriors a la mort de Gladys del Estal, els passejos del taud cofrentí, els pals que reberen de la Guardia Civil en les proximitats de Cofrents en la més gran concentració antinuclear valenciana en Aiora, i com no, les trifurques continues en les reunions de coordinació amb la resta de grups. Resulta curiós, que de resultes del Cas Abascal, on gent del GEL deixà al descobert en els jutjats moltes xapuceries de la nuclear i també com resultat de intentar un major grau d'estructura estatal a la Coordinadora Assemblearia del Moviment Ecologista (CAME), el grup perdé la cohesió interna i finalment, el GEL anà desapareguent per esgotament del tema nuclear com les marxés anuals i molts dels seus membres es dedicaren a temes d'exclusió social, de solidaritat Nord - Sud, o passaren a altres grups ecologistes.

També resultà curiós que en mig de la reviscolada nacionalista o autonomista viscuda a València aquells anys, el GEL es desmarcava molt clarament (darrere la pancarta amb el lema "Nuestra lucha durara mientras el sol brille", un altra proclamava que "amb blau o sense blau", la central de Cofrents estava l'enemic).

Per últim, un grup de militants del GEL, en mig de totes les baralles, es dedicaven a desmitificar l'ambient polític amb la difusió de propaganda tipus "La Traca" (Vota P.a.r.r.u.s., etc.) amb un contingut radicalment anti - partits polítics adobat amb sarcasme sexual seguint la tradició blasquista i de les revistes humorístiques del moment com El Papus.

Aquests anys son semblants per a un estudiós social, amb moltes altres situacions de trànsit de poder, de buit de referències simbòliques on l'activitat de minories cohesionades té gran repercussió en el conjunt de la societat. Es poden produir en Maig del 68 en França, en agost del 68 a Txecoslovaquia i també al 92 amb la revolució de vellut en Praga, en abril del 74 en Lisboa, en setembre en Pequín o en novembre del 91 en Berlín.

Totes elles tenen com a denominador comú la intensitat de les vivències personals dels participants, el desgavell de les normes d'organització i control social i la percepció invertida o virtual del poder...

Poden durar dies, setmanes o mesos, però es queden com un somni o un malson...amb repercussions temporals de llarga durada.

La Sorbona acabà en mans del grup mafiós anomenat “els katangueños”; Lisboa, amb colp d’Estat contra el colp d’Estat; Praga, o bé amb tancs o bé amb llibertat de vellut o divorciada sense cap tret; Berlín tancant l’època revolucionaria del segle des de l’assalt al Palau d’Hivern; Pequín, amb molta sang jove vesada...encara es una incògnita dels canvis que es couen al sí de la societat xinesa.

Els ecologistes valencians de la transició conserven eixa impressió. A voltes dona la sensació que encara estan somniant...

El cas de la ciutat de València s’escampa també per totes les terres valencianes, on aparegueren comitès antinuclears des de Elda i Petrer a Elx, les colles ecologistes de Castelló i les comarques de La Plana i posteriorment d’Alacant. El moviment antinuclear dels primers anys estava format per mes de cinquanta associacions de tot tipus. La Colla Ecologista de Castelló aplegà a ser el embrió junt a les associacions de veïns, de la Esquerra Independent de Castelló, amb el primer regidor ecologista (Ricard Colom) del País. A l’Alacantí i a les Valls del Vinalopó, antics militants del MC fonamentalment aconseguiren cohesionar un potent moviment antinuclear. Encara estava en els seus inicis la futura Carrasca d’Alcoi i altres grups històrics. Els seus iniciadors estaven encara estudiant a l’única Universitat que existia en aquells moments al PV: la de la capital.

COLLA ECOLOGISTA DE CASTELLÓ

L’ecologisme té nos propis a Castelló, ciutat mitjana del País, (poc més de cent mil habitants aleshores), sempre al marge dels “valencianets” de la capital del País i amb una història cultural pròpia lligada a la Societat Castellonenca de Cultura.

Ricard Colom, precoç militant antifranquista a les joventuts de les plataformes anticapitalistes i la OIC des del 73 al 75, en que va suportar tres detencions i la deportació a Ceuta a fer la mili. Va ser en el temps lliure de servei militar on Ricard evolucionà al caliu de la lectura de les revistes de la transició (Ajoblanco i El Viejo Topo) de l’obrerisme marxista cap a posicions filosòfiques ecologistes.

Al tornar el 77 a Castelló, coincidí amb un dels personatges atípics de la ciutat, inquiet intel·lectualment, sempre a la última de tot el que passava al mon, Javier Rambla i que

en aquell moment vivia com a pintor. Estava relacionat amb els reduïts cercles de la heterodòxia més lúcida troskista (mitja dotzena de militants de Vilareal i Castelló d'un grupuscul anomenat Acció Comunista).

Els dos varen ser els promotors de la reunió fundacional de la Colla Ecologista de Castelló al setembre de 1978 als locals del Centre Excursionista de Castelló. (Destacaren des del principi les germanes Lleó, per la seua experiència en plantes mediterrànies i medicinals i Maribel Bort).

A les primeres i tumultuoses reunions (sempre per damunt de la trentena de persones) anaven ajuntant-se gent dels pobles de La Plana que després fundarien colles ecologistes a les seues localitats (Onda, Vilareal, Almassora, El Grau, Borriana, La Vall, etc.).

La relació amb els ecologistes de València la feia normalment Carles Arnal que en aquell moment estava al GEL, amb qui tenien una relació preferent els de la Colla. Margarida s'havia dissolt i paral·lelament estava funcionat AVIAT.

Distintiu dels primers anys de La Colla va ser la pluralitat ideològica dins de lo que anomenariem ecologisme inicial que anava des del nacionalisme general i poc definit a les posicions antiautoritàries i no burocràtiques, allunant-se de l'anarquisme típic.

El que més destaca es que es repeteix el mateix estat d'ànim de "bon rotllo" de Margarida, es a dir una percepció de satisfacció personal i d'estar protagonitzant un temps i unes experiències novedoses i gratificants.

A principis dels 80, també constaten el conflicte de protagonismes que es donava per exemple amb Jordi Bigas de Acció Ecologista o altres i que alguns atribuïen a la herència estaliniana de les restes dels grupets de la esquerra radical (MC, ORT, PT, etc.)

Com tots els grups ecologistes de l'època, la Colla es dedicà de ple al tema antinuclear i a impedir la construcció de Cofrents. Tenien una revista local de les moltes que es feien en aquells anys.

El segon tema d'actuació de la Colla estigué Les Columbretes, en aquell temps utilitzades per l'exercit per a pràctiques de tir i avui reserva marítim - terrestre i parc

natural. Per portar-los la contra, es creà des de dins de l'exercit un suposat grup ecologista anomenat "Asociación para el estudio y conservación ecológica Columbretes" format per militars que intentaven difondre que la millor forma de conservar Columbretes era mantenint-la com a camp de tir de l'aviació.

El tercer objectiu va ser la oposició a la privatització parcial i destrossa del Pinar (prop de la platja de Castelló) per a fer un Camp de Golf. Es repetia el cas del Saler a València a un altra escala però ara amb ajuntament democràtic i d'esquerres..

Les bones relacions de la gent de la Colla amb diversos sectors i moviments socials els va fer protagonistes de la formació d'una plataforma electoral anomenada Esquerra Independent de Castelló, on estaven molts dirigents veïnals del Grau, Sequiol, el Raval etc.

Es crearen diverses comissions de treball sobre urbanisme, medi ambient, etc. i al final tingueren un èxit sorprenent en les municipals d'abril del 79; quedaren en tercer lloc: dos regidors (Vicent Pitarch, conegut professor nacionalista i que com a regidor d'educació introduí a les escoles les línies en valencià a Castelló abans de la seua creació legal al País, i Pep Mata, actual alcalde de Cortes de Arenoso).

La seua campanya va estar també típica dels grups alternatius i amb poca infraestructura i diners de la època: murals per totes les parets de la ciutat, artístics, impactants, moderns.

La Colla els recolzava amb mocions i propostes i inexplicablement tingueren una oposició brutal dels socialistes que en aquell moment no tenien cap problema de governabilitat, cosa que atribuïen a elements del franquisme sociològic que s'havien apuntat al carro dels socialistes, en aquell moment en clares expectatives de governar.

Als 80-81 , es produeix un deslligament de la gent dels pobles de La Plana que van muntant-se els seus propis grups i a la mateixa Colla comença un temps de radicalització contracultural. (Es el moment del pisos compartits, de les festes amb musica droga i roc a la castellonenca), es l'època més àlgida de la lluita antinuclear sobre tot al País basc, amb la campanya contra Lemoiz de fons, en la que participaren animosament els castellonencs de La Colla i els de Acció Ecologista i també col·laborant amb la gent de Barcelona relacionada amb Xirinacs.

Les parades de la Colla el diumenges davant l'Ajuntament eren concurrídisimes, amb tota mena de "productes" contraculturals del moment, pòsters pacifistes, productes medicinals alternatius, plantes aromàtiques, llibres de Krishnamurti, etc.

D'aquella època conserven la impressió d'una desastrosa organització en xarxa dels ecologistes valencians i que atribueixen al excessiu protagonisme de les idees anarquistes i els bons i pel contrari els seriosos contactes sectorials del CEAN (Coordinadora Estatal antinuclear) i amb els bascos dels Comités Antinuclears (la única coordinadora on participaven) i els madrilenys de AEDENAT.

Com a conseqüència del intent de colp d'Estat de febrer del 81, Vicent Pitarch dimití de regidor i passa a ser Ricard Colom (que anava el nº 11 de la llista) el primer regidor ecologista de l'Estat (anterior als dos de Villena) durant dos anys. Sense cap pesseta de pressupost com a responsable de medi ambient, el trencament amb els socialistes es produí poc després amb motiu del tema El Pinar. La imatge "abertzale" que prenia la Colla i la involució post colp d'Estat van ser claus en el distanciament d'uns i altres. Després les forces conservadores no han parat d'augmentar la seua força electoral a Castelló. La EIC ja no tragué regidors en les següents eleccions del 83.

La Colla derivà la seua principal activitat cap a posicions pacifistes coincidint amb la pujada del moviment a Europa que es produí amb motiu del desplegament de míssils en l'època de Reagan i la seua política de "guerra de les galàxies". Les festes de la Magdalena del 84 estigueren marcades per la campanya pacifista de la Colla.

Un poc abans, entre el 82 i el 84, es produeix el mateix esdeveniment i procés que a la Casa Verda de València. Apareix a Castelló el primer grup típicament ambientalista amb un grup de 8 d'ornitòlegs del Grau de Castelló, fills de pescadors, amb els típics i tòpics prismàtics i quaderns de camp: el Grup Larus. Jovens de menys de vint anys que no havien participat de la cultura política de la transició. Per aquesta època entren també la parella Isabel Queralt (biòloga) i Ramon (guarda forestal, i molt anarquista), que després serien en l'època de baixada els que mantindrien quasi en solitari la Colla junt a un altra parella de treballadors de la sanitat, Manolo Roda i Reme, fins a èpoques més recents de recuperació.

Es creen les seccions ambiental i d'ecologia urbana, amb contactes amb els catalans d'Ecotecnia per fer instal·lacions d'energies alternatives solars i amb Alfonso del Val i els primers grups de residus o amb Carlos Fernandez per a promocionar el carril-bici.

També es creà el Fons de documentació, que porta Colom un temps i avui forma part dels arxius de la Colla als locals de la Fundació de Bancaixa Castelló.

La Colla anà traslladant-se del local cedit al principi per el Centre Excursionista als locals cedits de la Conselleria de Cultura; del 90 al 95 tingueren local propi suportat amb grans dificultat i en l'època pitjor de la Colla i finalment estan al local actual cedit per una entitat financera. Actualment porta una activitat mes ambientalista amb nous grups com el de defensa animal, a la espera, com altres grups històrics ecologistes, de canvi generacional.

NO CALIA ESPERAR. DE LA UTOPIA COLECTIVA A LA INDIVIDUAL.

**LA RESPOSTA AGRÀRIA I ARTESANAL. COMUNES I COMUNITATS.
XARXES DE CONSUM I AUTOAJUDA. COOPERATIVES INDUSTRIALS I
DE SERVEIS.**

Mentrestant, els més vitalistes dels grups anaven prenent decisions personals i fent la seua pròpia revolució personal. Tant de Margarida com del GEL i d'altres grups organitzats (al voltant de Llavors, de la Llibreria Cudol de Torrefiel,) alternatius, intentaren posar en marxa formes de vida semblants a les que llegien en les revistes o havien visitat en altres llocs. Per aquella època, en Ajoblanco apareixien missatges i propostes de comunes rurals de tot tipus. De la gent de València, es promogueren varies a Riba.roja, Moncofa, Beniarbeig, Torrent, Benifaió, etc. però la més nombrosa i duradora estigué la que començà en Atzeneta del Maestrat i Xodos i continuà al riu Carbo.

La Aventura rural.

Deixem als de Margarida en el pis franc de Canovas i als llibertaris en Blanqueries i seguim a Maribel i Jordi, a principis de Juliol del 78. Ells van ser els primers que, desitjant posar en pràctica totes les lectures i discussions i fusionar-se amb la natura, apareixen en Xodos on s'havia instal·lat una parella (ella de Barcelona i ell de València) des de feia un any. Va ser Maribel, la que fent el viatge més complicat i arriscat de la seua vida, (19 anys, a les deu en casa...) diumenge a Vistabella, dilluns de matinada el autobús de Xodos i després a peu, per trobar ja de nit el mas de Gargan.

Un estiu de sorpreses, perquè e la parella inicial, no sols s'ajuntava Maribel, sinó que anaven aplegant gent de totes parts que venien a viure en comunitat, en el camp. A finals de l'estiu eren 12 en una habitació, parelles amb fills, fadrins, de totes edats i formes de pensar i sense quasi coneixements o pràctica de subsistència rural. Naturalment, amb les primeres nevades i la continuació del regim de subsistència alimentaria, molts dels ardors juvenils i urbans s'apagaren i gran part de la gent tornà cap a casa. Quedaren els més convençuts intentant trobar els límits de la supervivència en un mon d'escassos recursos naturals compensat tan sols per la seua extraordinària bellesa i quietud. Era buscar el ritme temporal de la natura.

Junt amb els nou masovers, "els peluts" al dir dels habitants anteriors dels masos, s'instal·laren també grups de tendències filosòfiques orientalistes. En aquest cas, una comunitat del Arco Iris que s'anomenà Cucuitan.

L'aspecte econòmic de la eixida al camp va ser l'experiment mes al·lucinant per als neorurals. Experimentar i fracassar en ramaderia de cabres, ovelles, agricultura de secà, artesania del cuir i d'essències de plantes, confecció de roba, etc. i tornar a intentar-ho de nou. Finalment, la estabilització mitjançant un poc d'educació

ambiental, turisme rural, un poc d'agricultura biològica i també treballs temporals estacionals.

Finalment, es consolidà una petit grup que vint anys després ha solventat les carències mes difícils, viu amb una renda monetària que considerem en els límits de la pobresa, des del punt de vista de la sostenibilitat, impecable, amb els mínims de socialització dels fills, cercant solucions per no trencar en la dinàmica educativa i cultural general, un poc diferent de les propostes de I. Illic...

Altres propostes de vida fora de ciutat, com la de Moncofa o El Baladre (Beniarbeig) a La Marina, posaven més èmfasi en la pròpia alternativa de la vivenda (utilització d'energies alternatives, bioclimàtiques) la utilització del compost i la petita horta d'alimentació biològica, el compartiment d'espais comuns per a la convivència, etc. mentre que el treball continuava per a molts d'ells lligat a l'estructura social normal (metges, mestres, sanitaris...)

També hi hagué gent que escollí el mode de vida rural i l'agricultura biològica sense estar tant en contacte o pertànyer als grups inicials ecologistes. Des de enginyers agrònoms a vegetarians en diversos graus que estaven també relacionats amb xarxes europees de alimentació biodinàmica o de medecines alternatives (coordinats després per associacions com Vida Sana i revistes com Integral.). Es el cas del Mas de Noguera (Caudiel) o La Peira (Benifaió).

Aquesta proposta de vida, ha quedat com una via secundaria, dins l'ecologisme valencià, on es troben poques persones però molt satisfetes i a gust i molt respectades pels ecologistes urbans.. Per molts anys!

Més resultats pràctics tingueren els grups que dedicaren a unir ecologisme urbà i treball en l'economia social. Un sector que mantenia bones relacions en sectors marginals i amb organitzacions confessionals dedicades a la integració social trobaren el seu punt en la recuperació de materials i en la transformació de residus. Foren els organitzadors dels encontres anuals de "Amantes de las basuras", on es trobaven Traperos de Emaús, Deixalles, Rastrell, El Cuc, Erre que erre, Reciplana, etc. Allí començà a destacar Alfonso Del Val, Miquel Crespo i una bona colla d'especialistes en la minimització i aprofitament dels residus.

Els estigueren els pioners de la recollida selectiva i difongueren les tres R (reduir, recuperar, reciclar) per totes les ciutats., des de Estella a Jaen, des de Molins de Rei a Pamplona.

LES CENDRES DE MAIG. ENCONTRE ENTRE ALTERNATIUS I AMBIENTALISTES.

DELS ALTERNATIUS ALS ECOLOGISTES “CALVOS”.

Una opció diferent també estigué present des del principi del moviment ecologista. En primer lloc, podríem considerar la llavor feta per la Secció d'Ecologia del Centre Excursionista de València, creada entre el 77 i el 78. El Centre havia promociat des de la seua creació a l'any 1946 les acampades, senderisme, espeleologia, etc. i en general el respecte per la natura, especialment la muntanya, en aquells temps considerada idíl·lica o bucòlica. A la secció d'ecologia estava Carles Ferris, Mª Angels Ull, Enric Roncero, entre altres coneguts ecologistes. Estaven federats amb la Coordinadora de Defensa de les Aus (la CODA antiga) i participaren en els primers moviments ecologistes antinuclears i veïnals de defensa dels espais verds. Constituïren un primer precedent encara que minoritari de la presència dels sectors ambientalistes i suport de un nou grup que es crearia en 1979.

A la dissolució de Margarida, i potenciada per Marqués, Jordi Bigas, i sobre tot per Joan Olmos, que feu el treball de secretari general i que tenia molts contactes en els nivells universitaris i professionals de tendència progressista es creà AVIAT (Associació Valenciana d'Iniciatives i Activitat en defensa del Territori) amb l'idea de donar-li una cobertura tècnica i científica al moviment per a poder elaborar alternatives. Es tractava, segons frase de Marqués, d'incorporar "ecologistes calvos", professionals de totes les branques que aportaren junt a les idees i accions, un gran bagatge de coneixements. Es tractava també d'encetar un tipus d'intervencions davant les diferents institucions públiques i de convertir-se en referència d'opinió per als mitjans de comunicació.

El manifest fundacional es va presentar al local del Centre Excursionista de València del carrer de Cavallers i el signaven Vicent Andrés Estellés (poeta), Miquel Gil Corell (ecòleg), Josep Vicent Marqués (socioleg), Marcial Martínez (president coordinadora Associacions de Veïns de València), Josep Vicent Mateo, (senador per Alacant), Joan Francesc Mira (antropòleg), Joan Olmos (Enginyer de Camins), Just Ramírez (arquitecte), Josep Lluís Ros (urbanista), Ferran Sanchis (President Centre Excursionista de Castelló), Joan Senent (President Centre Excursionista de València), Trini Simó (professora d'Història d'Art).

AVIAT durà únicament de gener del 79 fins setembre del 81, es reunien a casa del periodista Jaume Millas i posteriorment a un pis sense llum del carrer Literat Azorin que els va cedir la família Senent; foren membres molts dels futurs

responsables de la Conselleria de Medi ambient com Gil Corell i Mª Angels Ull; Totes les energies se n'anaren en la confecció del manifest ecologista valencià, en la coordinació d'algunes jornades d'estudi i debat, en començar la pròpia educació ambiental a les "aules verdes" i en aconseguir un bon grapat de socis en els sectors professionals de nivell universitari. Encara tingué l'orgull de participar en la organització de la gran manifestació antinuclear d'Aiora del 3 de Juny del 79.

També va iniciar la polèmica amb els enginyers de l'Icona al criticar obertament la política forestal al produir-se els greus incendis de l'any 78 i que serien encara més l'any 79 (l'incendi de Ayora ha estat el més gran en extensió fins ara; vora 50.000 Ha d'una vegada. La onada d'incendis forestals més greu es donà l'any 94, "any de cendres" amb més de 150000 Ha cremades, la majoria en la setmana tràgica del 4 a l'11 de juliol).

En aquest moment, Mª Consuelo Reyna ja declara una enemistat total als ecologistes. Des de la seua columna en el diari Las Provincias els acusa de no estar en primera línia apagant el foc i de dedicar-se únicament a fer manifestacions. En part, eixia en defensa corporativa del cos d'Enginyers de Monts on tenia un paper destacat el seu germà, Santiago Reyna, d'altra banda molt més obert que la seua germana i autor per aquells anys d'un interessant treball d'investigació sobre cultiu de tòfones en les zones de l'interior de Castelló. Fins ara no ha parat mai de intentar desprestigiar en el seu diari qualsevol activitat ecologista.

Però de les seues cendres ixqueren tres projectes que tindrien conseqüències duradores: la fundació del Fons de Documentació del Medi Ambient, l'obertura de La Casa Verda i la fundació d'Acció Ecologista.

ACCIÓ ECOLOGISTA. LA CASA VERDA. EL FONS DE DOCUMENTACIÓ.

A.E. es constituí en una reunió de 25 persones que provenien de AVIAT i de comitès antinuclears, en la Casa Forestal del Saler en setembre del 81. Va ser un intent d'unir la professionalitat amb l'activisme que mancava a AVIAT. A finals d'any eren un centenar que residien (a excepció de cinc) en la comarca de l'Horta de València. L'objectiu inicial era obrir un espai per a ser compartit per col·lectius diversos relacionats amb postures ecologistes i alternatives en sentit ampli.

Com deia Jordi Bigas, "la Casa Verda deuria ser tan acollidora que portarem als pares a visitar-la".

El 29 de gener del 82, s'inaugurà la CASA VERDA, al cor del barri de Russafa. Per allí passaren grups feministes, pacifistes, ràdios lliures, de protecció d'animals, colles bici-ecologistes, etc. I grups nous, com AGRO i CEAMA, que al final formarien l'any 87, junt a grups de comarques, l'actual organització ACCIÓ ECOLOGISTA-AGRÓ.

El relacionar-se al mateix lloc va ser l'inici de la minva en les baralles i la disminució de personalismes al conjunt del moviment ecologista, que s'havia donat en l'eufòria dels primers anys de lluita contra Cofrents i que accentuava les lògiques divergències ideològiques i de formes d'actuar. Com exemple podríem citar el menyspreu respecte a la iniciativa de un grupat d'ecologistes cap als problemes de la mediterrània proposada per ITACA i que estigué un dels fracassos més lamentables d'aquells anys i on la culpa estigué un poc repartida entre tots. També propicià el distanciament respecte als grups polítics de procedència de molts dels ecologistes de primer hora i l'entrada de gent nova.

ACCIÓ ECOLOGISTA tingué des del principi tres grups de treball fonamentals: el d'energia (que feia el seguiment de Cofrents); el del bosc, on es feren els primers debats sobre incendis, vegetació mediterrània, etc. i on es prepararen els primers dies de l'arbre i les primeres repoblacions populars per l'any 82 junt amb organismes de la Diputació (que de la mà del diputat Vicent Garcés havia posat en marxa un mini consell assessor de medi ambient baix la cobertura de la Comissió de Defensa de la Natura de la que formaven part Manuel Costa, Rosa Miracle, Amando Garcia, Guillermo de Felipe, Víctor Fuentes, Ferrís, Alonso Pascual, Benet, Corell i alguns membres més relacionats amb AVIAT). ; i els bici-ecologistes de la colla "Més lluny", que organitzaven les voltes ciclistes antinuclears al P.V. i les primeres reclamacions pel carril bici junt al GEL.

Quan GREENPEACE creà la seua delegació a Espanya l'any 84, alguns destacats ecologistes passaren a dirigir-la. Entre ells, Xavier Pastor, del GOB de les Illes i Jordi Bigas, un dels fundadors d' ACCIÓ ECOLOGISTA i que es pot considerar un dels puntals bàsics del moviment ecologista valencià i que portà a terme una tasca essencial en la presència pública davant els mitjans de comunicació i les institucions. Va ser una etapa en que el grup animador inicial (Toni Montesinos, Rafa Gadea, Xavier Pujol, Jandro de la Cueva, Pep Soler, Hidalgo, Pepa, Maties Riera, Juanjo i Laura, Mª José, Maria Ten, etc.), va passar més dificultats.

El posterior reagrupament de forces amb AGRÓ, els grups comarcals del Camp de Morvedre, la Safor, la Plana, les Marines, etc. donà definitivament una empenta que dura fins avui, en que amb més de 800 socis i gran quantitat de comissions de treball i territorials s'ha convertit en el grup més considerat sobretot a les comarques centrals del PV.

Al mateix temps que s'obria la CASA VERDA, es constituïa el FONS DE DOCUMENTACIÓ DEL MEDI AMBIENT, que iniciaren els metges i documentalistes Alejandro de la Cueva i Ferran García junt a Enric Martínez, Toni García i Elia Reolid. El treball d'aquest reduït grup es pot considerar un monument a la paciència i a la continuïtat. Començaren recopilant la premsa i repartint-se les subscripcions de les principals revistes sense cap tipus de finançament per acabar, al cap de 13 anys, tenint el millor arxiu privat sobre medi ambient de l'Estat a disposició del públic gratuïtament i mantingut amb treball voluntari per cinc activistes permanents i alguns més d'espòradics com Manolo Fuanbuena o Manolo Navarro. Actualment té convenis de col·laboració amb el CEAM - en realitat inactiu - i amb l'Universitat per a fer treballs en pràctiques. El FONS té 3000 llibres, 16.000 articles de revistes, vora un centenar de revistes especialitzades i reculls de premsa sobre medi ambient de tot l'Estat des de l'any 75. Està connectat a les xarxes informàtiques

internacionals i es utilitzat sobre tot per estudiosos universitaris, ecologistes de totes parts (els que menys, els valencians...) i en els últims tres anys es manté sense cap subvenció oficial, ni de l'ajuntament de València, ni la Diputació ni la Generalitat; sols compta amb la aportació mensual d' ACCIÓ ECOLOGISTA-AGRÓ.

AGRÓ

Poc després de la creació d' ACCIÓ ECOLOGISTA, un nou grup voria la llum. Ja no era el grup de antics combatents esquerrans decepcionats dels grupets radicals del tardofranquisme. Eren joves universitaris relacionats amb la defensa del medi natural i sobre tot en l'aspecte de fauna silvestre. Algú tenia antecedents familiars d'esquerrers però la seua activitat pública en general estava més lligada a la defensa de aus que a conflictes polítics clàssics, encara que alguns estaven afiliats a les noves organitzacions sindicals o polítiques progressistes.

El nucli inicial d'AGRÓ, que per cert, no té res a vore en "agro" en el sentit de "agrari" sinó que es el nom valencià de la garsa reial, te les seues arrels en un reduït grup de estudiants de biologia especialitzats en flora i fauna (en aquells moments, la bioquímica era la especialitat més de moda en biològiques) Rafa Pardo, Toni Mira i Víctor Navarro, que tingueren el seu bateig de foc en un estudi (Monografia nº4 de Icona, 1975) de l'Albufera i en la posterior constitució de la ESTACIÓ ORNITOLÒGICA DE L'ALBUFERA, relacionada amb la SOCIETAT ESPANYOLA D'ORNITOLOGIA i l'ajuntament de València. La llavor dels censos els permet conèixer llocs interessants i desconeguts per a la població com Columbretes (punt de bombardeig de l'aviació), Els Moros, etc. Posteriorment, amb els primers treballs com ensenyants, es separen i Víctor, exerceix a l'Institut d' Elche de la Sierra, on col·labora amb la secció de CNT en l'ensenyament i simpatitza aleshores amb els socialistes de Tierno Galván, encara que la seua principal activitat es en ambients mediambientals ja que manté la relació amb la antiga CODA (quan era la Coordinadora de Defensa de las Aves i no l'actual Coordinadora de Organizaciones de Defensa Ambiental).

Al tornar, Víctor i Guillermo De Felipe col·laboren en el Pla Especial per a la defensa de la Devesa del Saler i l'Albufera baix les ordens de la regidora Carme Arjona. Era ja el treball conjunt d'un dels pocs especialistes en ordenació del territori com Guillermo, (provinent de AE i que gràcies a haver estat expedientat en la Facultat de Ciències de València acabà els estudis fora amb els millors especialistes de l'època en urbanisme i territori), i de ambientalistes progressistes com Víctor.

Es en 1982 quan es crea AGRÓ. Estava composta per Víctor Navarro, Rafa Pardo, Juan Jimenez, Juan Antonio Gomez (el seu pis de solter serví de reunió fundacional), Nacho Lacomba, Patricia Callahan, William Colom, Vicent Urios, José Luis Lopez Sancho, Mario Jimenez, Ramón Dolz, etc.

El primer enfrontament greu amb les forces de destrucció del medi el tingueren en la paràlització de les màquines de Rústicas SA en les marjals de Xaraco-Xeresa-Gandia

(La Safor) on Vicent Urios, posteriorment director del Parc Pego-Oliva estigué a punt de ser aplastat. Encara avui està en els tribunals el tema de la marjal de Xeresa i com no el de Pego. Sols que ara estan també implicats junt a Rústicas, els alcaldes.

També s'estrenà amb l'estudi de l'impacte de les futures urbanitzacions de Les Morres de Benitatxell com Cumbres del sol i finalment en els primers debats de la situació dels boscos de Castelló afectats per la Central Tèrmica d'Andorra de Teruel.

Agró decidí posar el seu domicili en la Casa Verda i segurament el contacte diari entre dos vessants de l'ecologisme que encara anaven al seu aire va ser fonamental per tal de crear un mínim comú denominador que donà gran força al conjunt. Agró aportà també un estil de treball, les denúncies jurídiques, que se complementaven molt bé amb els advocats socis d'Acció Ecologista.

Va ser per tant, un moment decisiu per a unir els esforços de varis grups comarcals de sempre relacionats amb Acció Ecologista i els dos més importants de València que ja compartien casa i activitats. De les dificultats de unir a grups ecologistes es una bona mostra que la fusió dels grups esmentats vingué després de tres anys de compartir casa i moltes activitats conjuntes. D'ací va néixer el principal grup actual en influència, encara que no en número d'afiliats.

Aquest impuls integrador AEA va intentar generalitzar-lo a tot el PV, però els esforços de Toni Montesinos, Sal.lus Herrero i Xavi Pujol com a ambaixadors de una organització forta de País no tingué gran resposta. Els grups locals continuaven mirant de reüll al "germà gran" de València. Uns per raons polítiques (llibertaris, sobre tot, però també grups que pensaven que AEA era massa política), altres per raons lingüístiques (sectors de parla castellana o reactius al valencià), altres per raons organitzatives (pagar una quota gran no els agradava) i altres per qüestions de visió i estratègia purament locals, considerats en aquells moments el "sumum" de l'ecologisme (la belleza de lo pequeño), el resultat era sempre el mateix.

EL REFLUX RADICAL. LA COORDINADORA PER A LA DEFENSA DEL BOSC AL PV. ...Y GREENPEACE.

Al mateix temps que es donava l'aparició d'AGRÓ i la seua convergència amb ACCIÓ ECOLOGISTA, un altre grup de gent va mantenir durant anys una cohesió sectorial de quasi tots els grups ecologistes valencians. Com a resposta de la onada d'incendis de finals dels 70, amb la comissió del bosc d'AEA, el CEAMA de Carles Arnal i Quique Messeguer i els contactes per a actuar i coordinar-se que se tenien en el Centre Verd de la diputació de València, es va iniciar un moviment d'estudi i defensa dels boscos valencians que donà una formació i un pes social als ecologistes molt gran.

Convindria ressaltar que cada onada d'incendis forestals (coincident en els anys àlgids dels períodes de sequera i també en curioses coincidències politico-subjectives...) ha suposat la aparició de nous grups ecologistes especialitzats en la recuperació de la coberta forestal i en la vigilància i prevenció de voluntaris.

Des de les repoblacions populars i els dies de l'arbre fins a la participació actual en les Plataformes Rurals o la proposta de llei forestal valenciana, les reivindicacions de creació de Parcs Naturals (Espadà, Mariola, La Tinensa, etc.) i les iniciatives per als PORNs respectius i la defensa dels últims trams de vegetació mediterrània costanera (Irta), la frenada de obres de gran impacte en les muntanyes, típiques de mentalitats d'obres públiques dels antics enginyers de Monts; tot un seguit de organitzacions específiques i de caire pràctic, últimament relacionades amb els nous grups de voluntariat ambiental promocionat tant per la pròpia administració pública com per diverses entitats privades com les Caixes d'estalvi, han dedicat molts esforços i molta gent en previndre els incendis forestals, informar i concienciar la població, reforestar amb major o menor fortuna, etc. Caldria destacar els grups de defensa contra el foc i voluntariat forestal de l'Alcoià-Comtat, Ayora, Enguera, Xoriguer de La Vilajoiosa, Chiva, Corbera, Alzira, Rotova, els Amics de la Serra Espadà...

Tan important com els resultats obtinguts, estigué el fet de pacificar les relacions entre grups de tot el País i contemplar la realitat de l'espai forestal amb visió més ampla que la de la comarca o poble respectiu.

Al mateix temps, de la mà d'ACCIÓ ECOLOGISTA, que col·laborà en els recorreguts de l'autobús de propaganda, havia quallat la primera promoció de socis de GREENPEACE a València, entitat a la que donaven suport molt militants de grups locals i que la consideraven i encara la consideren, una ferramenta fonamental pel seu nivell de eficàcia en les campanyes internacionals. Alguns dirigents d'ACCIÓ ECOLOGISTA-AGRÓ son també dirigents de l'estructura estatal de GREENPEACE, com W. Colom o J. Llinares.

Greenpeace neix en 1971 quan un grup de canadencs fan front al govern USA per detindre les proves nuclears a l'illa d'Anchitka...i guanyaren! Avui Anchitka es un santuari d'aus silvestres i Greenpeace una organització ecologista internacional amb prop de 5 milions de socis i delegacions a trenta països.

L'any 1984 s'obri la secció de Greenpeace España. A principis dels 80, Greenpeace era conscient de que la totalitat de les seues oficines estaven ubicades en països occidentals i aquesta circumstància influïa òbviament en els punts de vista i estratègies que es mantenien. Al mateix temps es feia evident que a mesura que s'incrementava la pressió dels ciutadans al Nord, la sobreexplotació de recursos, els vessaments de residus, la instal·lació de tecnologies obsoletes, etc. s'anaven traslladant cap al Sud. Era precís ampliar la diversitat cultural i ètnica de Greenpeace i entrar als països en vies de desenvolupament i España era un país molt adequat.

Al País Valencià, des de 1984, el nombre de persones associades a Greenpeace ha anat augmentant constantment fins a arribar deu anys després -1994- als 4413 socis. D'ells, 2433 són homes (55'13%) i 1980 les dones (44'87). Actualment son mes de 6000 socis valencians. Aquest recolzament valencià es repeteix a Catalunya i les Illes i ha permès a l'organització espanyola desenvolupar-se com a secció autònoma i autosuficient amb centres a Madrid, Barcelona i Palma de Mallorca.

La pròpia estructura jeràrquica i piramidal impedeix durant aquestos anys considerar-la com un grup ecologista valencià. Efectivament, els socis estaven més a

l'espera de resultats de les accions de voluntaris molt especialitzats per actuar en temes punters a nivell general i com a col·laboradors de diners o de signatures.

Era una forma d'actuar un poc estranya en la cultura d'intervenció política d'ací, però que permet a molta gent sentir-se part de la cultura de defensa mediambiental del planeta. Inclús serveix també en els debats amb ecologistes com a coartada moral en els representants de relacions públiques de sectors econòmics enfrontats a campanyes de boicot dels seus productes.

Tanmateix, la necessitat de sentir-se part d'un grup de transcendència real encara que fora simplement aportant una quota anual, suplía aquestes mancances i GREENPEACE es convertí en el principal grup ecologista a València en nombre de socis, encara que la seua presència en persones o institucional fora nula. Greenpeace no té local propi en tot el PV, i fins l'actualitat cap dels seus membres pot actuar com a portaveu de la organització.

Algunes formes típiques d'actuació de Greenpeace, directa, minoritària, pacífica però contundent, i d'una estètica especial, dirigida als mitjans de comunicació prioritàriament, i que ja en Margarida es donaven als 78, continuen adoptant-se a València sobre tot en col·lectius al voltant d'ACCIÓ ECOLOGISTA-AGRÓ com Marfull.

El reflux de la febra de la transició, deixà en quadro al moviment ecologista a València. Cofrents es posava en marxa sense que aparentment se guanyara cap batalla. La moratòria nuclear i la fi del somni atòmic de les elèctriques encara tardaria en aplegar i els ecologistes no podien ni somniar que Txernobil seria l'argument definitiu per a que les opinions públiques de les societats democràtiques avançades i riques d'Europa i Amèrica els donaren la raó.

Els animadors dels comitès antinuclears dels barris i dels grups locals, anaven desapareixent i La Casa Verda se buidava de gent. Sols la mobilització sobre el referèndum de l'OTAN tornà a donar ales al moviment ecologista, en aquest cas sobrepassat per les plataformes ciutadanes de l'esquerra inconformista i pel protagonisme de l'incipient moviment pacifista. Es quan apareixen també grups locals com L'Arquet de La Vall d'Uixó o reviscolen de les cendres alguns antics lluitadors antinuclears com la Colla d'Alacant o La Carrasca d'Alcoi o apareixen joves estudiants de secundària com Amics de la Natura de Cocentaina.

Va ser el moment de la confluència del sector més polititzat i alternatiu hereu de la transició política i dels ambientalistes més interessats en les qüestions de destrossa territorial i en al recuperació d'espècies en perill d'extinció, dels ornitòlegs, dels botànics, de molts naturalistes amb la carrera de biològiques.

Tant la Coordinadora de Defensa del Bosc, on de sobte els ecologistes urbans es posaven a repoblar muntanyes i a discutir sobre els beneficis de la carrasca o els perills del pi, a fer denúncies sobre massacres de samarucs i fartets a Xeresa, Pego o Albuixec o fer manifestacions contra urbanitzacions litorals on ja es parlava del llop marí o dels endemismes de les roques dels penyals, portaren al ecologistes a un període de reflexió en comú i que de fet va concloure amb la unió orgànica dels quatre col·lectius més importants i veterans de les comarques que envolten a València (Acció Ecologista, Agró, As. Ecologista del Camp de Morvedre i Acció Ecologista de la Ribera), un procés de convergència encara obert en la major part de comarques valencianes, i a una pèrdua de referències sobre tot marxistes dins del moviment ecologista valencià.

Curiosament, els anys vuitanta coneixen un esclat de col·lectius ecologistes que no delimiten exactament el seu àmbit de actuació, però que el solen eixamplar a la comarca, la província o a lo que ja començava a anomenar-se Comunitat Valenciana. Quasi tots basen la seua activitat en qüestions de defensa del territori (espais naturals, flora i fauna, patrimoni cultural...) però sols una minoria fa referència a la “vida alternativa”, “pacifisme”, “regim patriarcal”, que tantes pàgines omplia en les revistes de finals dels 70.

Amics de la Natura de Cocentaina, Coscoll de Gandia, Samaruc de Oliva, La Carrasca d'Alcoi, L'Arquet de La Vall d'Uixó, Amics de la Natura de Castelló, Colla Ecologista d'Almassora, L'Alguer de Santa Pola, Tarai d'Elda, Xoriguer de La Vilajoiosa, GAM de Utiel, Tamus de Buñol, etc. que s'afegien als supervivents dels 70 com Margalló d'Elx, Rosella de Torrent CEAMA de València o la mateixa Colla Ecologista de Castelló. Inactius o desapareguts estaven ja els comitès i coordinadores antinuclears, i molts “Grup Ecologista de...” o altres més nomenats com Itaca o L'Oratge. I a punt d'aparèixer Roncadell, la Societat Valenciana d'Ornitologia i la lletania de “Amics de...” o una nova onada molt potent i dinàmica centrada en objectius concrets del territori i de les ciutats i els seus entorns: els “Salvem ...”

De sobte es tornava un poc als papers deixats sobre la taula per Aeorma en el 74.

Si mirem les propostes d'actuació d'aquells primers quaranta ecologistes, trobarem un pla de treball i unes comissions específiques molt semblants a les dels grups que se consoliden en els anys 84 o dels que apareixen a finals de la dècada dels 80 amb noms molt pareguts en altres localitats (societat per l'estudi i la defensa del medi, del territori, etc) tanmateix ja no tornen a dir “per la aniquilació de totes les formes de pol·lució” com deia Margarida.

PD. Mirant per internet he trobat un article sorpresa on cita el treball meu que heu llegit ara mateix, publicat en la revista Arbor (Vol. 192. N° 781) de l'any 2016 del Centre Superior d'Investigacions Científiques.

“Activismo medioambiental en la época tardofranquista. El caso del Saler”.

L'autora es Sarah Hamilton, de la Universitat Auburn, Alabama EEUU.

Ahi teniu mes informació de JV. Marques.

M'ha semblat interessant i us el recomane.

Enric Amer Blanch. Faura, juny 2018

